

MEMORIALISTICĂ

FILELE MELE DE CALENDAR

Ion Dumitrescu

Marți 10 ianuarie 1989

A murit Marcel Budală, acordeonistul de muzică populară. A murit "fulgerător", atît citec, nimic mai mult, nici cîți ani avea. Îl jelește tatăl, îl regretă colegii și prietenii. Printre Moisă Belmustață și Togu Bagiac, îmi strecor și eu tristețea.

Îl știu de cînd începuse și l-am văzut instalîndu-se, cu vremea, în stima și dragostea iubitorilor de muzică. Ajunsese nu numai la performanța meșteșugului: urcase la un nivel propriu de interpretare. Cînta ca el, iar ca el nu cînta oricine. Pentru că important nu e cum îți alergi degetele pe clape, ci cum storci din cutia de tinichea muzică, să-ndulcească zilele, și așa puține și prea multe amare.

Odată cu Budală îmi răsare din adîncul amorului pentru muzicanții populari, și Fărîmiță Lambru. Negru, uscat, puțintel, numai ochi și tendoane, vibra ca o coardă-ntinsă, ardea ca o făclie. Cu mîinile pe acordeon, plîngea, rîdea, vorbea. ... "Fărîmiță!" ... A plecat prea devreme...

"Tovarășe Maistre Președinte, subsemnatul Fărîmiță Lambru, artist, cu onoare v-aduc la cunoștință că azinoapte am fost incendiat. Mi-au ars scaunele, masa, plapoma, biblioteca..."

"- Biblioteca? Aveai cărți multe?"

"- Păi, să fi fost vro treizeci..."

"- Pune 300... dacă tot au ars..."

După ce-a încasat, a venit cu acordeonul:

"- Sarut mîna! Lasa-mă sa-ți cînt una, sa-ți placă"...

Era pe vremea cînd din stiloul meu "nu curgea cerneală, curgeau banii", cum zicea J.-V.P. De astă dată... dacă nu mi-ar fi penița ruginită, aș lăsa să curgă mai multă cerneală și pentru Marcel Budală și pentru Fărîmiță Lambru. Așa, îi rog să primească aceste puține rînduri, scrise cu pixul, pe-o filă de calendar. Pornesc din aceeași inimă...

*
*

Luni 20 iunie 1988

H.Sanielevici, dacă are chef să facă Folclor, îl face. Uite ce scria în 1930:

"Că doinele noastre amintesc muzica arabă, se știe demult. <Le poți auzi la Smyrna>, îmi spunea deunăzi un cunoscut muzician român"... "Vis, pasiune, nostalgie, melancolie, iată ce exprimă doinele românești, sub forma unor rafinate variațiuni. Ele se- nrudesc și cu barcarolele napolitane, și cu muzica populară spaniolă, dar tot mai aproape sunt de muzica orientală: plîngătoare, resignate, lipsite de explozii de energie"...

Mai sunt și alții care bat câmpii folclorului românesc. Ca nepricepuți, nu sunt vinovați; vinovați sunt că se bagă unde nu le fierbe oala. Pe mine mă afectează. Folclorului însă, puțin îi pasă. N-a zis el: "frunză verde lobodă, gura lumii slobodă"?...

Slobodă, slobodă, dar știu și eu una: "vorba pe unde-a ieșit, mai bine să fi tușit!..."

*

*

*

Miercuri 26 iulie 1989

De ieri a pornit pe drum neîntors cîntărețul de muzică populară și romane Emil Gavriș. Folclorul lui, plăcut, comod, era ascultat de cei mulți, care-l iubeau. Repertoriul îi era amestecat: vechi, nou, țărănesc, regional, suburban. Nu era un pretențios, dar de făcături vulgare nu se atingea. Cînta de toate și pentru toți melomanii, bucureșteni get-beget ori bucureștenizați, strînși din patru vînturi în Capitală. Iar ce plăcea bucureștenilor, plăcea și celorlalți. Radioul, discurile, televiziunea, din cînd în cînd, îl dăruiau tuturor. Locul lui Gavriș e lîngă Luican, lîngă Grozuță, nu-l ațîn între Dolănești ori Sinulești. Nu știu dacă făcea și el sușaneaua nunților de pe Bărăgan (dacă da, avea drept la tarif boieresc: "nuntă cu Emil Gavriș...!").

Și repertoriul Mariei Tănase era cuprinzător, dar la distanță... Păstra individualitatea fiecărei melodii, însă le topea pe toate în aurul genialității personale. Și Dan Moisescu... Nu era de meserie. Lua dibla lăutarului și dădea guristul la o parte, ca s-arate că și el știe să facă ce fac ei. Și-o făcea bine...

Unul cite unul se duc cîntăreții populari ai generației mele. Printre ei, Emil Gavriș merită un gînd de recunoștință și de aducere aminte. Îl scriu cu fiorul dragostei pentru arta lui și pentru el.

*

*

*

Duminică 26 februarie 1989

Mă gîndesc la cîntăreții populari. Prezenți în toate colțurile țării, fie cu tarafuri sau cu ansambluri, satisfac în mare parte nevoia de muzică. Se aud la radio, pe discuri, se văd la televizor. Fac turnee peste hotare. România e o exportatoare activă de muzică populară. Mă întrebam de ce o bună parte din copertile discurilor respective sunt celofanate.

Pe unde n-a colindat și nu colindă muzica noastră populară, ce entuziasme stîrnește, ce sfință datorie împlinește față de țara pe care o reprezintă! Înfrățirea prin muzică nu rămîne vorbă goală. Ansamblurile de cîntece și dansuri populare au făcut și fac pentru buna reputație a României cel puțin cît mulți diplomați și multe acțiuni politice laolaltă.

Nu mi-ar fi posibil s-ascult pe toți cîntăreții populari. Cunosc o parte - pe cei lansați -, dar știu că există alți mulți, care așteaptă rîndul la notorietate. Prin 1970 promisem la Editura Muzicală propunerea pentru o antologie a interpreților de muzică populară: o scurtă biografie, repertoriul, cîteva considerente, eventual o poză. Autoarea era redactoare la secția de muzică populară de la Radiodifuziune. Lucra cu interpreții, îi cunoștea, îi programa, le ținea evidența. Strînsese notițe despre fiecare, îi avea repartizați pe genuri, pe regiuni. De-abia acum îmi dau seama cît de folos ar fi fost, lăsînd la o parte faptul că Editura făcea o bună operație comercială, pe lîngă atîtea și atîtea

publicații muzicologice în tiraj de câteva sute de exemplare. S-au opus înțelepții etnomuzicologiei române, pe criterii estetice, etice, patriotice... "Că-i transformăm în profesioniști, că-i facem vedete, că aderăm la opera de stîlcire a folclorului, că-i dăm pe mîna ilicitului"... Am lăsat propunerea să cadă și-mi pare rău acum, cînd constat că lipsește orice documentație despre activitatea unei categorii de artiști, care nu se mai pot considera anonimi.

Să presupunem că am organiza o demonstrație cu toți cîntăreții de muzică populară, într-o serie de concerte. Dacă am acorda fiecăruia numai un ceas, să cînte așa cum știe, cîte concerte ne-ar trebui? Nici în Sala mare a Palatului, nici în Polivalentă n-ar încăpea auditorii. Cînd mă gîndesc la Studioul T8, la sala șobolanilor ori la vreo subțioară de muzeu în care oficiază muzica românească, m-apucă melancoliile.

Întorcîndu-mă la concertele de muzică populară, *Cîntarea României* propune o soluție simplă, comodă, ieftină și "etică". De ce să creăm vedete?...

"- Strîngeți-i pe toți, amestecați-i, comprimați-i - pot încăpea pe podiumul din Strada Nuferilor - și puneți-i să cînte la unison. Nu e nevoie decît de un singur taraf - orchestra de muzică populară a Radioteleviziunii -, puneți-l pe Budișteanu pe post de George Georgescu, încherbăliți un program din cîntece vechi, romanțe, băgați și făcături noi printre ele, și gata! Acordați și premii - se-nțelege, fără bani. Economisiți timpul, spațiul, opriți risipa de energie electrică și uzajul aparatelor, scutiți pe melomani de du-te vino în sala de concert!".

Mai rămîne un singur lucru de rezolvat - premiile: să se acorde individual - prin tragere la sorți -, colectivului, ori nimănui?

"- Nimănui, tovarăși, e mai bine! Ce-i tot gîdilați atîta?... Destul că-i aplaudă publicul! Nu-nțelegeți că sunt plini de bani?... Să vedeți la nunți cum le cîrg sutele-n căciulă!... Vor și premii?... Din punga statului?... Nu e just, tovarăși! Să cînte pentru popor! Ce, cucu' cîntă cu plată?... Și mierloiul pe bacșiș?...".

Deci:

"- Scumpii mei interpreți de muzică populară, fiți bineveniți în Capitala Țării! Urcați pe podium, amestecați-vă, strîngeți coatele, păziți să nu dărîmați orga, dați-vă mai în față, lîngă rampă, ochii la Budișteanu!".

"- Un, doi, trei: *Ciobănaș cu trei sute de oi... Iubita mea cu ochii verzi... Trandafir de la Moldova... Asară vîntu' bătea... Mîndra mea de altădată... Radu mamii, Radule... hai, tovarăși, toți deodată, la unison! Cine poate, n-are decît să bage, ici-colo, cîte-o terță!... Așaaaa!... Așaaa!... Să răsune difuzoarele! Să cînte și sala, să țină hangu' cu picioarele! Asta e muzica, tovarăși, pentru toți, pentru popor!... Ce dacă Maria Ciobanu cîntă lîngă Elena Găină și Emil Gavriș lîngă Ionel Boțoagă?... Mofturi! Ce, li se strîmbă gura? Le rămîne cîntatu-n gît?... Să-nvețe unii de la alții! Asta-i tovarășia!"*

*

*

*

Vîneri 21 septembrie 1990

În definitiv, ca ultean ce sunt, de ce să nu mă laud? Am ocazia, și-o fac!

Vă solicit să fiți de-acord că dacă Maria Tănase, Ioana Radu și Maria Lătărețu sunt - tustrele - oltence, trebuie să se-nîmplă ceva misterios în Oltenia, acolo, în adîncurile de unde pornesc iradiațiile emoționale care transformă cîntecele în vrăji, și cîntărețele în păsări măiestre. Cele trei - fiecare, pe glasul ei, celebră - nu sunt produse

școlite, hibridate, sofisticate; țîșnesc spontan din preaplin, ca izbucurile limpezi, cristaline, pure. Deși purced din aceeași genune, nu se aseamuesc, nu se confundă. Sunt individualități creatoare, exemplare originale, interprete unice ale aceleiași providențial filon muzical.

Nimeni n-a cîntat mai cu har romanța ca Ioana Radu; nimeni n-a hăulit mai cu foc cîntecul gorjenesc ca Maria Lătărețu, dar nimeni n-a întrecut-o pe Maria Tănase în toate cîte le cînta. Nimeni, de nicăieri și niciodată! Om de ești, inimă dacă ai, cîntecul ei te oprește-n drum, te răpește, te-nfioară. Stai și-o ascultă și nu te saturei... mai vrei...

Cu Ioana Radu se poate vorbi de romanța românească, pe care prestanța ei o statornicește în tradiție. *Viola d'amore* a vocii, catifeaua timbrului, patosul fără sughițuri, perfecțiunea dicției, eleganța stilului, suculența repertoriului înnobilează genul, îl apropie de marile valori melodice ale muzicii. Întotdeauna am gîndit și-am vorbit la fel despre Ioana Radu. De astă dată, regret că trebuie s-o scriu cu prilejul trecerii ei pe celălalt tărîm...

Dacă și pe cea lume se cîntă, Ioana nu va tăcea. Iar sfinții or să crape ușa, ca s-o asculte...

*
* *

Sîmbătă 13 februarie 1988

Răscolesc din cînd în cînd, ori de cîte ori m-apucă dorul, colecția de folclor, strînsă cu osîrdie, de-a lungul anilor. Mi-au dat concursul profesorul Breazul, Șerban Cioculescu, Arizan anticarul și soarelele de hîrtoage Goleescu.

Goleescu era un deșurubat, cu un umăr răsucit, schiop, zbanghiu, telal romantic, între Esop și Badea Cârțan, cu sacul plin în spinare, cînd nu te-așteptai, la ușă:

"- Eu, Goleescu, am adus ceva vechituri proaspete."...

Scotea carte după carte, o ștergea cu mîneca, o sufla, o scutura și-o prezenta ditirambic. Nu ți-o pune în mînă decît după ce ți-o rotocolea de cîteva ori pe sub nas.

În năpraznica iarnă din '53, ninsese de-un metru și grămădea vîntul nămeți uriași. De Anul Nou, dimineața, Goleescu era la ușă. Înotase pîn' la brîu în troienele necălcate. I-am dat ceai cu rom, a-nviat Goleescu. Mi-a fost mulți ani furnizor și prieten. Apoi, l-a bătut și pe el vîntul spre țări mai calde și l-am pierdut...

Cînd am zis "colecția mea de folclor", n-am zis-o de fudul. Pofțiți s-o vedeți! Volume vechi și noi, o comoară de care sunt mîndru. Păstrează-o, Ilinca, iubește-o, cercetează-o, ai să simți reavănul proaspăt al pămîntului, limpezimea cerului, gustul poamelor rûmenite, al apei de izvor și al vinului ravac, ai să- nveți s-alegi bobul curat de neghină, ai să vezi ce mărunte, ce ridicole, ce inutile sunt mofturile, pretențiile, sofismele - hibrizi fără rădăcină...